

## Evlenmek Amacıyla Evden Kaçan Kız Ergenler: Bir Olgubilim Çalışması<sup>1</sup>

### Girl Adolescents Who Run Away From Home To Get Married: A Phenomenological Study

Erdinç DURU<sup>2</sup> ve Gökmen ARSLAN<sup>3</sup>

**Öz:** Bu çalışmanın amacı, evlenmek amacıyla evden kaçan kız ergenlerin; kaçma nedenleri, aile dinamikleri, ebeveyn ilişkileri, destek kaynakları ve benlik algılarını anlamaktır. Denizli'nin bir ilçesinde evden kaçarak evlenen 10 kadın katılımcı çalışma grubunu oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 16 ile 21 arasında değişmektedir. Çalışmanın temel amacının bütüncül bir yaklaşımla aydınlatılabilmesi için, nitel araştırma yöntemi kullanılmış, "Olgubilim" araştırmanın deseni olarak seçilmiştir. Görüşme Formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde tümevarımcı analiz yöntemine bağlı olarak kodlamaya dayalı içerik analizi yapılmıştır. Ortaya çıkan kodlardan yola çıkılarak kodlar arası ilişkilere, bir diğer deyişle temalara ulaşılmıştır. Analiz sonuçları, evden kaçarak evlenen kız ergenlerin kaçma nedenleri açısından birbirlerinden farklılaştığını göstermektedir. Analiz sonuçları ayrıca, katılımcıların kaçma öncesinde aileleriyle sorunlar yaşadıklarını, çoğunun ailelerinde iletişimsizliğin, sosyal destek yokluğunun ortak temalar olduğunu ve ailelerin katılımcıların gereksinimlerini yeterince karşılamadıklarını göstermektedir. Benzer şekilde, katılımcıların çoğu, kendilerini ailelerinin anlamlı bir parçası olarak algılamadıklarını belirtmişlerdir. Son olarak, kaçma sonrasında katılımcıların çoğunun yoğun hayal kırıklıkları yaşadıkları ve beklentilerinin karşılanmadığı görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular alan yazınla ilişkisi çerçevesinde tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar Sözcükler:** evden kaçan kız ergenler, aile ilişkileri, aile dinamikleri, kendilik algıları, sosyal destek

**Abstract:** The purpose of this study was to understand the reasons of the runaway behavior to get married for adolescent girls and their family dynamics, sources of social support, family relationships, self-perception. The study was conducted with the ten runaway girl adolescents of a district in Denizli. Age range varied from 16 to 21. Qualitative research methodology was used for this study. "Phenomenological Study" was chosen as a research design. Interview form was used as the data collection tool for the evaluation of the running away process and completed as deeply interviewed. Coding was made depending on the inductive method of analysis. After coding, relations between codes, in other words, themes were reached. The results showed that although runaway girls have different reasons for runaway to get married, most of them have some problems with their families before running away and do not feel themselves as a significant member of their own family. In addition, lack of communication and social support seem as the central themes in families of the most of the runaway girls. Finally, after running away from home, the runaway girls reported the experience of disappointment and not receiving a warm welcome from their family. Implications of these findings were discussed and suggestions were presented within the context of literature.

**Keywords:** runaway girl adolescents, family relationships, family dynamics, self-perception, social support

Ergenlik dönemi, alan yazınında, 12-18 yaşları arasını kapsayan ve çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak tanımlanmakta, başta biyolojik olmak üzere fiziksel, psikolojik, bilişsel ve sosyal açıdan pek çok değişim ve gelişmenin yaşandığı bir

dönem olarak düşünülmektedir (Santrock, 2006). Havighurst (1972) ergenin bedensel özelliklerini kabul etmesini, cinsiyetine ilişkin toplumsal rollerini gerçekleştirmesini, her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve daha olgun bir ilişki kurmasını, anne babadan ve

<sup>1</sup> **Yazar Notu:** Bu çalışma 03-05 Ekim 2011 tarihlerinde İzmir/Selçuk'da düzenlenen XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

<sup>2</sup> Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Denizli, E-posta: eduru@pau.edu.tr

<sup>3</sup> Öğretim Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, E-posta: gkmnarslan@gmail.com

diğer yetişkinlerden duygusal olarak bağımsızlık kazanmasını; mesleğe, evlenmeye ve aile yaşamına hazırlanmasını, toplumsal açıdan bir değerler sistemi oluşturmasını onun gelişimsel görevleri olarak nitelendirmektedir. Havighurst'un ergenlik dönemi gelişimsel görevleriyle ilgili kavramlaştırmasına ek olarak, dönemin en önemli gelişimsel görevlerinden bir diğerinin de, bu geçiş sürecinde ergenin yaşamış olduğu değişimlere uyum sağlayabilme düzeyi olduğu düşünülebilir. Ergenler bu dönemde bir yandan büyüme, olgunlaşma, değişme ve gelişme için yeni fırsat ve yaşantılar kazanabilirken, aynı zamanda akademik, kişisel ve sosyal uyum sorunları yaşayabilirler.

Ergenlik döneminde bireyin uyumunu etkileyebilecek faktörlerden biri de, ergende görülebilecek riskli davranışlardır. Riskli davranışlar, kısa süreli olarak ergenin kendini iyi hissetmesini sağlamasına rağmen, uzun dönemde, ergenin hem fiziksel sağlığını hem de iyilik halini ve gelişimini olumsuz etkileyen ya da aksatan davranışlardır (Richter, 2010). Alan yazında alkol ve uyuşturucu madde kullanma, erken yaşta cinsel ilişkiye girme, evden veya okuldan kaçma davranışları riskli davranışlar olarak nitelendirilmekte (Jessor, Donovan ve Costa, 1994; Ndugwa, Kabiru, Cleland, Beguy, Egondi, Zulu ve Jessor, 2011) ve ergenlik döneminde riskli davranışların görülme sıklığının arttığı belirtilmektedir (Peltzer, 2010). Riskli davranışlara sahip ergenlerin bir grubunu da, okulu bırakan ve evden kaçarak erken yaşta evlenen bireyler oluşturmakta, bu bireylerin çoğunluğunun kız ergenler olduğu rapor edilmektedir (Staller, 2005).

Ülkemizde doğrudan evden kaçarak evlenen ergenler üzerine yapılmış bir çalışmaya alan yazında rastlanılmamıştır. Fakat erken yaşta evlenme ve okulu bırakarak evlenmeye ilişkin sınırlı sayıda da olsa son yıllarda araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Şimşek, 2011; Şimşek ve Şahin, 2012; Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012). Dünya genelinde UNICEF'in 1987-2006 yıllarına ilişkin erken evlilik istatistiklerine göre, 20-24 yaş grubundaki kadınların 60 milyondan fazlası 18 yaşından önce evlenmiştir. Diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında özellikle Güney Asya ve Afrika ülkelerinde 18 yaş öncesi evlilik oranları oldukça yüksektir (UNICEF, 2007). Ülkemizde ise kadınların % 28,2'sinin 18 yaş ve öncesinde ilk evliliklerini yaptıkları belirtilmektedir (UNICEF, 2012).

Thompson, Bender, Windsor, Cook ve Williams, (2010) evden kaçmayı ailesinin isteği veya haberi olmadan evden uzaklaşma durumu olarak kavramlaştırmaktadır. Alan yazındaki çalışmalar evden kaçma davranışında üç temel faktörün belirleyici olduğunu göstermektedir. Bunlar; sosyo-ekonomik faktörler, kişisel özellikler ve kişilerarası ilişkilerdir

(Cheung, Liu ve Lee, 2005; Oz, Panadero, Santos, ve Quiroga, 2005; Peled, Spiro, ve Dekel, 2005). Sosyoekonomik faktörlerin kaçma davranışında önemli olduğunu gösteren bulgular alan yazında yer almaktadır (Bass, 1992; Englander, 1984). Araştırmalar ayrıca, bu gençlerin zayıf kişilerarası ilişkiler ve zayıf aile bağlarına sahip olduğunu göstermektedir (Thompson ve ark., 2010). Evden kaçan ergenlerin kişisel özelliklerine bakıldığında; depresyon, intihar düşünceleri ve dürtüsellik düzeylerinin yüksek; benlik saygısı, akademik performans ve sosyal destek düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir (Baker, McKay, Lynn, Schlange ve Auville, 2003).

Evden kaçma davranışı birçok kültürde görülmesine karşın, kaçma davranışının nedenleri ve evden kaçma sürecinde yaşananlar açısından ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılıklar olabileceği beklenebilir. Örneğin batı ülkelerinde evden kaçan ergenlerin çoğu, evden kendi isteğiyle kaçan ya da sokağa itilen gençlerdir. Batı ülkelerine benzer şekilde, Türkiye'de de evden kaçma davranışı açısından 600.000'in üzerinde riskte olan çocuk ve ergenin yanında; hâlihazırda sokağa itilen, sokakta yaşayan 40 bin çocuk ve ergen bulunmaktadır (Kızmaz ve Bilgin, 2010). Bununla beraber, evlenmek amacıyla evden kaçan ergenlerle ilgili yurt dışı alan yazında herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Daha önce bu konuda yurt dışında çalışma yapılmamış olması, bu durumun sadece Türk kültürüne özgü olabileceği ya da benzer kültürel özelliklere sahip toplumlarda görülebilen bir olgu olmasından kaynaklanabilir. Bu çalışma Türkiye'de oldukça yaygın olarak görülen ancak ihmal edilen bir konuda, evden kaçarak erken yaşta evlenen kız ergenlerin kaçma öncesi, kaçma ve kaçma sonrasında neler yaşadıklarının anlaşılmasına ve alan yazındaki önemli bir boşluğun doldurulması amacıyla hizmet edebilir. Bu durumda olan kız ergenlerin gelişimsel gereksinimlerinin karşılamalarında, gelişimsel görevlerini tamamlamalarında, kişisel ve sosyal sorunlarıyla başa çıkabilmelerinde psikolojik yardım ve desteğe gereksinim duyabilecekleri açıktır. Dolayısıyla koruyucu, önleyici ve gelişimsel ruh sağlığı hizmetleri açısından riskte olan bu ergenler ve ailelerinin durumunu anlamaya yönelik yapılacak çalışmalar, oluşturulacak politikalar ve psiko-eğitim programları için bir temel oluşturabilir. Tüm bu açıklamalar ışığında evden kaçarak, erken yaşta evlenen ergenlerin kaçma nedenleri, aile dinamikleri, destek kaynakları, ebeveyn ilişkileri ve benlik algılarını anlamak bu çalışmanın temel amacını oluşturmakta, bu çalışmayla aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

1. Evden kaçarak, dolayısıyla okulu bırakarak, erken yaşta evlenen kız ergenler, kendi aile üyeleriyle ilişkilerini nasıl algılamaktadırlar?

2. Kaçma öncesi, aile içinde kendilerini nasıl algılamaktadırlar?
3. Kaçma öncesi ihtiyaç duydukları destek türleri nelerdir ve bunu karşılamadaki destek kaynakları kimlerdir?
4. Kaçma nedenleri nelerdir?
5. Kaçma sonrasında ne yaşamışlardır?

### Yöntem

#### Araştırma Modeli

Çalışmanın temel amacının bütüncül bir yaklaşımla aydınlatılabilmesi için, nitel araştırma yöntemi kullanılmış, “Olgubilim (Phenomenology)” araştırmanın deseni olarak seçilmiştir. Araştırmada çalışılan olgu, “Evlenmek amacıyla evden kaçma” olarak düşünülmüştür.

#### Çalışma Grubu

Denizli'nin X ilçesinde evden kaçarak evlenen 10 kadın katılımcı çalışma grubunu oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 16 ile 21 arasında değişmektedir. Katılımcıların şu anki yaş ortalamaları 19, kaçma davranışı görüldüğü zamanki yaş ortalamaları 16,7'dir. On katılımcının yedisi evlidir. Katılımcıların ailelerinin çoğu geniş/kırsal aile özelliklerine sahiptir ve ailelerden ikisi parçalanmış ailedir. Katılımcıların kaçma öncesi akademik başarı ortalamaları 68.42'dir. İki katılımcı hariç, diğer katılımcıların devamsızlık durumları yasal sınırların içindedir. Katılımcılardan sadece biri liseyi bitirmiş, iki katılımcı liseye devam etmekte, diğer katılımcılar ise öğrenimlerine devam etmemektedir. Demografik değişkenlerle ilişkili bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

**Tablo 1.** Katılımcıların Aile Yapısı, Medeni Durumu, Yaş, Akademik Başarı, Okula Devam-Devamsızlıklarına İlişkin Özellikler

Katılımcılar	Aile yapısı	Şimdiki Medeni durumu	Kaçma davranışı görülen yaş	Şimdiki yaşı	Kaçma davranışı öncesi okul başarı ortalaması	Kaçma davranışı öncesi okul devamsızlık durumu	Şimdiki okula devam durumu
K1	Geniş/kırsal	Evli	17	20	67,57	Yönetmelik sınırları içinde	Okula devam etmiyor
K2	Çekirdek/kentsel	Evli	16	19	71,42	Yönetmelik sınırları içinde	Okula devam etmiyor
K3	Geniş/kırsal	Evli	17	21	73,65	Yönetmelik sınırları içinde	Okula devam etmiyor
K4	Parçalanmış/kırsal	Evli	17	20	72,95	Yönetmelik sınırları içinde	Liseyi bitirdi
K5	Geniş/kırsal	Evli	16	20	63,93	Yönetmelik sınırları içinde	Okula devam etmiyor
K6	Çekirdek/kentsel	Evlenmemiş	15	16	63,43	Yönetmelik sınırları içinde	Okula devam etmiyor
K7	Geniş/kırsal	Evlenmemiş	16	18	66,00	Yönetmelik sınırları içinde	Okula devam etmiyor
K8	Geniş/kırsal	Evli	17	18	9.sınıf terk	Yönetmelik sınırları içinde	12. sınıf devam ediyor
K9	Geniş/kırsal	Evlenmemiş	17	19	notlara ulaşamadı	9. sınıf terk	Açık lise devam ediyor
K10	Parçalanmış / kırsal	Evli	19	19	notlara ulaşamadı	9. sınıf terk	Okula devam etmiyor
<b>Toplam</b>			<b>167</b>	<b>190</b>	<b>478,95</b>		
$\bar{x}$			<b>16.7</b>	<b>19.0</b>	<b>68,42</b>		
<b>Ss</b>			<b>1.05</b>	<b>1.02</b>	<b>4.25</b>		

### **Veri Toplama Aracı**

Araştırmada kullanılacak veriler görüşme yoluyla toplanmıştır. Her bir katılımcıyla yarı yapılandırılmış “görüşme formu” üzerinden bilgiler alınmıştır. Görüşme formu oluşturulurken iki farklı yöntem izlenmiştir. Birincisi alan yazında konuyla ilgili çalışmalar incelenmiş ve evden kaçmayı kolaylaştırıcı ve engelleyici değişkenler belirlenmiş, bu değişkenler yarı yapılandırılmış, açık uçlu soru haline getirilmiştir. İkincisi, ergenlerde riskli davranışlarla ilgili çalışmaları olan Eğitim Psikolojisi ve PDR alanından iki öğretim üyesi görüşme formunu incelemiş, uygun olmadığı düşünülen bir soru çıkarılmış ve forma son şekli verilmiştir.

Görüşme formunda katılımcıların aile üyeleriyle ilişkileri; aile içinde kendini ve rolünü nasıl algıladığı; ailedeki destek kaynakları ve bu destek kaynaklarından ne tür destek aldığı; kaçma nedenleri ve şu an yaşantılarını nasıl algıladıkları üzerine odaklanılmıştır. Görüşme formunda yer alan örnek bir soru şu şekildedir; “Kaçma öncesi aile üyeleriyle ilişkileriniz nasıldı? Hangi konularda kiminle, neyi, nasıl paylaştınız? Kendinizi aile üyelerine rahatlıkla açar mıydınız? Değilse sizi engelleyen şey ne olurdu?”.

### **Veri Toplama Süreci**

X ilçesindeki okullardan, çeşitli nedenlerle okulu bırakarak ayrılan bireyler belirlenmiş, bu bireyler içinden evlenmek amacıyla evden kaçan katılımcılara ulaşılmıştır. Ulaşılan 22 katılımcıdan 11’i araştırmaya katılmayı kabul etmemiştir. Yaşı 18’den küçük olan iki katılımcının birinin ailesinden izin alınmadığı için görüşme yapılamamıştır. Diğer 10 katılımcı görüşmeyi kabul etmiştir. İkinci araştırmacı görüşmeleri görev yaptığı okulun psikolojik danışma odasında gerçekleştirmiştir.

Görüşmelerde katılımcılardan izin alınmadığı için ses kayıtları elde edilememiş, katılımcıların ifadeleri görüşme sırasında not edilmiştir. Ayrıca her bir katılımcıya çalışmanın amacı ve içeriği açıklanmış, çalışmaya gönüllü katıldıklarına dair katılımcılardan imzalı bir belge alınmıştır. Görüşmeler her bir katılımcı için yaklaşık 45 dakika sürmüştür. Katılımcıların kimliklerinin gizliliği açısından her bir katılımcıya K1,..K10 şeklinde kodlar verilmiştir.

### **Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması**

Verilerin çözümlemesinde, tümevarımcı analiz yöntemine bağlı olarak kodlamaya dayalı içerik analizi kullanılmıştır. Ortaya çıkan kodlardan yola çıkılarak kodlar arası ilişkilere, bir diğer anlatımla kategorilere, kategorilerden de temalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Temaları belirlemede, her bir tema altında yer alan ifadelerin kendi içinde ve tema başlığıyla tutarlı olup olmadığı kontrol edilmiştir.

Böylelikle kodlar, kategoriler ve temaların uygunluğu sağlanmaya çalışılmıştır.

### **Verilerin Geçerliliği ve Güvenirliği**

Araştırmanın geçerlik güvenilirliğini artırmak ve veri kaybını önlemek için, katılımcılardan izin alınarak görüşme sırasında notlar tutulmuştur. Not tutarken katılımcıların doğrudan ifadeleri tırnak işareti içine alınmış ve görüşme akışını kesmemek için bazı kısaltmalar kullanılmıştır. Kısaltmalarda katılımcıların ifade ettikleri sıfat, kavram ve terimler aynen kullanılmıştır. Ayrıca görüşmecinin katılımcıların ifadeleriyle ilgili gözlem notları, ayrı bir sütun açılarak kayıt altına alınmıştır. Böylece araştırmacı ve katılımcıların düşüncelerinin karışmamasına özen gösterilmiştir. Ek olarak görüşme sonunda her bir katılımcıya not alınan tırnak içindeki ifadelerin kendilerini ne ölçüde yansıttı yansıtmadığı sorulmuş, ifadelere ekleme ve çıkarma yapma fırsatı verilmiştir. Böylece ifadelerin doğruluğu kontrol edilmiştir. Unutmayı engellemek için de görüşmeden hemen sonra kayıtlar gözden geçirilmiş, katılımcıların ifadeleri değiştirilmeksizin ek gözlemler, açıklamalar ve detaylar kayıtlara eklenmiştir.

Kodlanan nitel veri seti, güvenilirlik sorunlarını gidermek amacıyla alandan iki öğretim üyesi tarafından yeniden kodlanmıştır. Yapılan her iki kodlama arasındaki tutarlığın kontrol edilmesi için kodlamayı gerçekleştiren kişiler bir araya gelmiş ve kodlanan anlamlı veri birimlerini gözden geçirmişlerdir. Farklı biçimlerde kodlanan veri birimleri tartışılarak uzlaşılan noktalar temalara ulaşmada temel alınmış, diğer noktalar ise irdelenmemiştir.

### **Bulgular**

Evden kaçmanın bir süreç olduğu düşüncesinden hareketle, araştırmada önce durumlar belirlenmiş ve kaçma öncesi, sırası ve sonrası olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Daha sonra kaçma öncesi, sırası ve sonrası süreçlerle ilgili içerik analizine geçilmiştir. Kaçma öncesi ile ilgili olarak; iletişimsizlik, olumsuz benlik örneği ve sosyal destek yokluğu temalarına ulaşılmıştır. Kaçma sırasıyla ilgili analizler; kaçma nedenleriyle ilgili çoklu faktörler, karar veremeye ilgili dürtüsel eğilimler ve doyurulmamış ihtiyaçlar temalarını ortaya çıkarmıştır. Son olarak kaçma sonrası süreçlerle ilgili analiz sonucunda; aile tutumları, uyum güçlükleri, aile ve çevre baskısı ve olumsuz duygular temalarına ulaşılmıştır. İçerik analizi yöntemi kullanılarak ulaşılan temalar, araştırmanın alt problemleriyle ilişkilendirilerek sunulmuştur. Bulgular açıklanırken temalar dikkate alınmış, temayı ve alt temaları en iyi açıklayan alıntılara yer verilmiştir. Analizlerle ilgili detaylar Tablo 2.’de yer almaktadır.

**Tablo 2.** Durum, Tema, Alt Tema ve Kategorilere İlişkin Analiz Sonuçları

Durumlar	Temalar	Alt Temalar	Kategoriler	Temayı Vurgulayan Katılımcı Sayısı
Kaçma Öncesi	İletişimsizlik		Anne ile ilişkiler	7
			Baba ile ilişkiler	8
			Kardeşlerle ilişkiler	7
			Kendini algılama	8
Kaçma Sırası	Olumsuz benlik örtüntüleri	Olumsuz benlik algısı Düşük benlik değeri Aidiyet yokluğu	Sosyal destek yokluğu	8
			Yapısal destek	7
			İşlevsel destek	3
			Ailesel	2
Kaçma Sonrası	Kaçma nedenleriyle ilgili çoklu faktörler		Ekonomik	1
			Kültürel	2
			Psikolojik	2
			Kişilik	2
Kaçma Sonrası	Doyurulmamış İhtiyaçlar		Psikolojik ihtiyaçlar	5
			Karar vermeyle ilgili dürtüsel eğilimler	8
			Reddedici aile tutumları	9
			Uyum güçlükleri	5
Kaçma Sonrası	Olumsuz duygular		Yeni duruma duygusal tepkiler	8
			Aile ve çevre baskısı	3

### **Kaçma Öncesi Temalar**

#### **İletişim/sizlik**

Aile ilişkileriyle ilgili analizler, iletişimsizliğin ailelerde ortak bir tema olduğunu göstermektedir. Annelerle ilişkilerde iletişimsizlikle ilgili örtüntü tekrar etmektedir. Annelerle tartışma, anneden korkma, anneye kendini açmama katılımcılarda sık görülen davranışlar olarak öne çıkmaktadır. Bazı katılımcılar ise anneleriyle ilişkilerinde özlük üveylik ile ilgili sorunlar yaşadığını dile getirmişlerdir. Örneğin, parçalanmış ailede ergen olmanın zorluğunu bir katılımcı şöyle ifade etmektedir: “Annem üveydi. Çoğu zaman dayak yiyordum. En sonunda beni evden de kovdu. Anlayacağınız kimsesiz kalmıştım (K10)”.

Katılımcıların babalarıyla ilişkilerine bakıldığında, on katılımcıdan sekizinin çeşitli düzeylerde problemler yaşadıkları görülmektedir. Anneleriyle ilişkilerinden farklı olarak babalar, katılımcılar tarafından daha “soğuk”, “uzak” ve “ilgisiz” algılanmaktadır. Bazı katılımcılar bu mesafeli tutumu şöyle ifade etmektedirler: “...Babam durduk yere bile laf çarpar, o yüzden anlaşamayız, Aynı ortamda pek durmam onunla, o geldiği zaman odama geçerim (K7)”; “Babamın benimle ilgilendiği yoktu, işten gelir selam bile vermezdi. Evde olayım olmayayım babam pek fark etmezdi, sormazdı bile beni (K1)”. Bazı katılımcılar ise babalarıyla ilişkilerinde özlük

üveylik ile ilgili sorunlar yaşadığını dile getirmişlerdir. Babayla ilişkilerde çocuklar arasında ayırım, annelerle ilişkilerden farklı bir örtüntü göstermektedir. Bununla beraber, çocuğa yönelik şiddet hem anne hem babayla ilişkilerde ortak bir örtüntü olarak öne çıkmaktadır. Bir katılımcı babayla ilişkilerinde yaşadıklarını şu şekilde ifade etmektedir: “Babam üveydi, kendi çocuklarına farklı, bana farklı davranıyordu, bizi aynı görmüyordu... Çocukları benden her zaman daha üstündü, bir şey dediğimizde dayak atıyordu. Onunla hiç konuşamıyorduk (K4)”.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, kardeşlerle ilişkilerin de anne ve babayla ilişkilere benzer şekilde problemler olduğu görülmektedir. Analizler ağabeylerle ilişkilerin ablalarla ilişkilere göre daha “soğuk” ve “mesafeli” olduğunu göstermektedir. Bir katılımcı ağabeyiyle ilişkisini şu kelimelerle ifade etmektedir: “Altı kardeşiz. Kimse kimseye karışmaz. Öğretmen olan ağabeyimden en çok değer, destek bekliyordum fakat ağabeyim bana sahip çıkmadı (K8)”. Benzer bir örtüntü öz ve üvey kardeşler arasındaki ilişkilerde de gözlenmektedir. Analizler, parçalanmış ailelerde öz kardeşlerin birbirlerine daha fazla destek olmaya çalıştıklarını göstermektedir. Bu durumda olan bir katılımcı yaşadıklarını şöyle ifade etmektedir: “...Öz kardeşlerimizle aramız iyi, fakat üvey kardeşlerimizle daha soğumuz. Öz kardeşlerimizle çoğu şeyi paylaşıyorum,

*konuşuruz, ben onlara yaşantılarımı anlatırım, onlar da bana (K4)''.*

### **Olumsuz Benlik Örüntüleri**

Katılımcıların aile içinde kendilerini nasıl algıladığıyla ilgili analiz sonuçları, üç alt temayı öne çıkarmaktadır. Bunlar *olumsuz benlik algısı*, *düşük benlik değeri* ve *aidiyet yokluğudur*. On katılımcıdan sekizi kendilerini; “yabancı”, “değersiz”, “fazlalık”, “dışlanmış” ve “yalnız” hissettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan birinin ifadeleri şöyledir: “*Ailede önemli bir yere sahip değildim, hatta çok değersiz olduğumu düşünüyordum, öyle hissediyordum kendimi (K3)*”. Diğer bir katılımcı olumsuz benlik algısıyla ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Kendimi çaresiz, güçsüz, zayıf ve yalnız hissediyordum (K1)*”. Benzer şekilde katılımcıların çoğu kendilerini, ailelerinin anlamlı bir parçası olarak hissetmemektedirler. Bu durumda olan bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir: “*... Eve gitmek istemezdim, eve gittiğimde yabancıymışım gibi hissedirdim kendimi (K1)*”; “*Aileden dışlanmışım gibi hissediyordum. O eve ait olmadığımı düşünüyordum (K5)*”; “*Ailede sanki fazlalık gibiydim, bunu hal ve hareketlerinden görebiliyordum. Yani dış kapının mandalı olduğum her halden belliydi (K4)*”.

### **Sosyal-Duygusal Destek Yokluğu**

Analiz sonuçları, katılımcıların aile ve yakın çevrelerinden aldıkları sosyal/duygusal destek düzeylerinin düşük olduğunu işaret etmekte, sosyal destek yokluğu katılımcıların çoğunda ortak bir tema olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcılardan bazıları yaşadıkları durumu şu cümlelerle ifade etmektedirler: “*Bizimkilerin benim yanımda olduklarını söyleyemem, sadece erkek arkadaş konusunda değil, diğer konularda da böyleydi (K1)*”; “*Herkes kendi derdiyle uğraşıyordu, bana yardım edecek, yanımda olacak kimse yoktu. Herkes kendi başının çaresine bakmaya çalışıyordu (K3)*”.

Katılımcıların bazıları ise aile üyelerinden birini ya da arkadaşlarını destek kaynağı olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir: “*Biraz ablam sahip çıkıyordu bana, fakat onunda sürekli eleştiren bir yapısı var. Yine de bir şeyler yapmaya çalışıyordu benim için (K8)*”; “*...Benim dünyamda sadece arkadaşlarım vardı, onlarla konuşurdum, onlarla paylaşırdım her şeyi. Ailemden kimse yanımda olmazdı, destek çıkmazlardı (K10)*”.

### **Kaçma Sırasındaki Temalar**

Kaçma nedenleriyle ilgili analizler, kaçma davranışında; çoklu faktörler, doyurulmamış ihtiyaçlar ve dürtüsel eğilimleri üç ana tema olarak öne çıkarmaktadır.

### **Kaçma Nedenleriyle İlgili Çoklu Faktörler**

Bazı katılımcılar ekonomik gerekçelerle kaçtıklarını belirtirken, bazıları ise aile içindeki sorunlar nedeniyle kaçtıklarını ve kaçmayı bir “kurtuluş” olarak algıladıkları belirtmişlerdir. Sadece bir katılımcı evlilik öncesi cinsel ilişkiden dolayı kaçtığını rapor etmiştir. Katılımcılarının kaçma nedenleriyle ilgili bazı ifadeleri şöyledir: “*Çok çalışmama rağmen bir türlü maddi durumumuz düzelmliyordu. Bende maddi durumu iyi olan biriyle evlenmek istiyordum (K2)*”; “*Okuldayken eşim tarafından... (susuyor ve ağlıyor). Öyle olunca kaçarak evlendik... Başarılı bir öğrenciydim, fakat o evden bir an önce kurtulmam gerekiyordu (K4)*”.

### **Doyurulmamış İhtiyaçlar**

Analizler ayrıca, evden kaçan katılımcılardan bazılarının doyurulmamış ihtiyaçlarının olduğunu ve kaçtıkları kişiyle ilişkilerinde bu ihtiyaçlarının kısmen doyurulmasının kaçmalarında etkili olduğunu göstermektedir. Bu durumda olan bir katılımcı yaşadıklarını şu şekilde ifade etmektedir: “*Kaçmamda ailemin etkisi çok fazla. Ailemde bana hep kötü davranıyorlardı. Sevgilime bunları anlattığım için o da beni kurtarmak istiyordu. Onların her istediği oluyor benim ise değil. Okuldan çıktım ve erkek arkadaşım ile gitmeye karar verdim. Eğer aile ortamım huzurlu olsaydı neden kaçmayı düşünüyem ki? (K7)*”.

### **Karar Vermeyle İlgili Dürtüsel Eğilimler**

Katılımcıların ifadeleri detaylı incelendiğinde, kaçmaya karar verme sürecinde planlı bir kaçma süreci yaşanmadığı, o an aniden kaçmaya karar verildiğini göstermektedir. Bu durumla ilgili katılımcılardan bazılarınca yaşadıklarını anlatan ifadeler şöyledir: “*Buluştuk ve aniden kaçmaya karar verdik. İlk görüşmede kaçtım, aslında hiçbir şey hissetmiyordum (K1)*”, “*Aslında planlı bir karar vermem olmadı. O her şeyi ayarlamış. Evden arkadaşlarımla ders çalışmaya gidiyorum diye çıktım. “Konuşalım” dedi, “benimle gel” dedi. İlk başlar da olmaz dedim, daha sonra kabul ettim (K9)*”

### **Kaçma Sonrası Temalar**

#### **Reddedici Aile Tutumları**

Kaçma sonrası yaşananları anlamaya dönük analizler, on katılımcıdan dokuzunun reddedici ve dışlayıcı davranışlara maruz kaldıklarını, aile üyelerinin davranışlarının arkasında reddedici aile tutumları temasının olduğunu göstermektedir. Bir katılımcı hariç, diğer katılımcıların çoğu bazen kendi ailesi bazen de eşinin ailesi tarafından dışlandıklarını ve kendilerine güvenilmediğini söylemektedirler. Kaçma sonrasında ailelerin tutumu ile ilgili katılımcıların bazı ifadeleri şöyledir: “*Uzun süre bizi kabul etmediler. Özellikle benim ailem. Dışladılar, uzun süre konuşmadık. Şimdi*

*bile hala eski konuları açılır (K1)”; “... Ailem beni reddetti. O olaydan sonra ailemle konuşmadık. Evde eşim alkol falan kullanmaya başladı, bir sene sonra boşandık. Zaten resmi nikâhımız yoktu (K5)”; “Ailemin tepkisi sert oldu, en sert tepkiyi de annem verdi. Hala beni hiçbir yere çıkarmazlar... (K6)”.*

#### **Uyum Güçlükleri**

Katılımcıların yarısı kaçma sonrası yaşadıkları problemlerle baş etmede zorlandıklarını rapor etmişlerdir. Katılımcıların yaşadıklarıyla ilgili bazı ifadeler şöyledir: “*Bana ve düşüncelerime değer verilmesini bekliyordum, rahat ve huzurlu bir yaşam istiyordum... Bu kadar zor bir hayatın beni beklediğini düşünememişim (K3)”; “Birisinin beni anlamasını, sevmesini, sahip çıkmasını isterdim hep. İlk başlarda hiç birisini bulamadım. Birçok sıkıntı yaşadım. Yapayalnızdım. Kaçtığım kişide sahip çıkmıyordu. Yaşadığımız sıkıntılardan dolayı farklı bir insan olmuştu. Şu an biraz kendimizi toparladık ama...(katılımcı burada sustu) (K8)”*

#### **Olumsuz Duygular**

Kaçma sonrası yaşananları anlamaya yönelik analizler, katılımcıların çoğunun beklentilerinin karşılanmadığını; hayal kırıklığı ve pişmanlık yaşadıklarını göstermektedir. Katılımcılardan yedisi kaçtıktan sonra evlenmelerine rağmen (bazıları dini nikahlı), üç katılımcı kaçtıktan sonra tekrar evlerine geri dönmüşlerdir. Analiz sonuçlarına göre iki katılımcı hariç diğer katılımcıların tümü, kaçma sonrası süreçte zorlandıklarını ifade etmişler, yoğun hayal kırıklığı yaşadıklarını ve kaçtıkları için pişman olduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların kaçma sonrasında yaşadıkları duygularla ilgili bazı ifadeler şöyledir: “*Kaçtığım da ne bekliyordum ne buldum, “keşke gitmeseydim” çok dedim... Şu an hala diyorum, şimdi evliyim ama neye yarar (K5)”; “Keşke yapmasaydım... (bunları konuşurken katılımcı sürekli ağlıyordu)(K6)”*.

#### **Aile ve Çevre Baskısı**

Kaçarak evlenenler yeni rolleriyle ilgili süreçlerde zorlanmalar yaşarken, kaçtıktan sonra eve geri dönenler aile ve çevre baskısı nedeniyle zorlanmalar yaşadıklarını rapor etmişlerdir. Bu durumda olan bazı katılımcılar yaşadıklarını şu şekilde ifade etmektedir: “*Hala beni hiçbir yere çıkarmazlar...Ne diyebilirim ki şu an cehennem hayatı yaşıyorum (K6)”; “Bir iki ay dışarı çıkmadım. Sürekli evde herkes üzerime geliyordu. Kendime zarar vereceğimden korkmaya başladılar. Öyle olunca biraz hafifledi baskılar. Kaçmamın beraberinde bu kadar sıkıntıyı getireceği aklımdan hiç geçmemişti (K9)”*.

#### **Tartışma, Sonuç ve Öneriler**

Bu çalışmanın amacı, evlenmek amacıyla

evden kaçan kız ergenlerin; kaçma nedenleri, aile dinamikleri, destek kaynakları, ebeveyn ilişkileri ve benlik algılarını anlamaktır. Analiz sonuçları; katılımcıların evden kaçma nedenleri açısından farklılaştıklarını, çoğu katılımcının aileleriyle yoğun çatışmalar yaşadıklarını, duygusal ve sosyal gereksinimlerini yeterince karşılayamadıklarını, olumsuz benlik algısı geliştirdiklerini, düşük benlik değerine sahip olduklarını ve kendilerini ailelerinin anlamlı bir parçası olarak algılamadıklarını, ailelerin çoğunda iletişimsizliğin ortak tema olduğunu, dürtüsel eğilimlere sahip olduklarını, kaçma sonrasında yoğun hayal kırıklıkları yaşadıklarını ve kaçmayla ilgili beklentilerinin karşılanmadığını göstermektedir.

Evden kaçarak evlenen ergenlerin aile dinamiklerini anlamaya yönelik analizler, aile üyeleriyle ilişkilerinin beklenen ve istenen yönde olmadığını göstermektedir. Katılımcıların çoğu tarafından anneleri “sert”, “katı” ve “eleştirel”; babaları ise “soğuk”, “ilgisiz” ve “uzak” olarak algılanmaktadır. Kardeşlerle ilişkilerin de, anne ve babayla ilişkilere benzer şekilde, problemli olduğu görülmektedir. Ayrıca aile içinde kendilerini nasıl algıladıklarıyla ilgili analizler, katılımcıların kendilerini “yabancı”, “değersiz”, “fazlalık”, “dışlanmış” ve “yalnız” algıladıklarını göstermektedir. Aile üyeleriyle ilişkilerde sorun rapor eden katılımcılar, benliklerini de olumsuz ve düşük değerli olarak algılamaktadırlar.

Alan yazındaki pek çok araştırma, aile yapısı ve dinamiklerinin ergenlerin evden kaçma davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Bloom, Owen, Rosenbaum ve Deschenes, 2003; Kim, Tajima, Herrenkohl ve Huang, 2009). Evden kaçan ergenler aile içinde kendilerini değerli hissetmemekte, evlerini ihtiyaçlarının karşılandığı (Sjoblom, 2006), sıcaklığın ve sevginin olduğu (Peled ve Muzicant, 2008), aile üyeleriyle kaliteli bir iletişim kurabildikleri (Safyer, Thompson, Maccio, Kimberley, Zittel-Palamara ve Forehand, 2005), daha az aile problemlerinin yaşandığı (Bloom ve ark., 2003), suistimal ve ihmalin olmadığı (Kim ve ark., 2009), aidiyet duygusu geliştirebildikleri (Williams, Lindsey, Kurtz ve Jarvis, 2001) bir yer olarak algılamamaktadırlar. Temel psikolojik gereksinimleri ve beklentileri karşılanmamış bireyler, uygun yaşantılara da sahip olmadıkları için ailelerine yönelik bir bağlılık ve aidiyet duygusu geliştirememiş olabilirler.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, katılımcıların sosyal destek düzeyiyle ilişkilidir. Alan yazında sosyal destek; yapısal ve işlevsel olmak üzere iki kategoride ele alınmakta, bireyin sosyal ilişki ağının yapısal ve fonksiyonel görünümünün her ikisini de içeren çok boyutlu bir yapı olarak kavramsallaştırılmaktadır (Cohen ve Wills, 1985).

Katılımcıların algıladıkları destek kaynakları, desteğin türü ve etkililiğine anlamaya yönelik analizler, aile üyeleriyle ilişkilerinde sorun rapor eden ergenlerin, aile üyelerini çoğunlukla destek kaynağı olarak algılamadıklarını, sosyal desteğin alınması durumunda ise, desteğin sınırlı ama etkili olmadığını göstermektedir. Bazı katılımcılar ise aile üyelerinden birini ya da bazı arkadaşlarını destek kaynağı olarak algıladıklarını ifade etmektedirler. Bu sonuçlar, katılımcıların çoğunun hem yapısal destek hem de fonksiyonel destek açısından dezavantajlı durumda olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Analiz sonuçları, evlenmek amacıyla evden kaçan veya sokağa itilen bireylerin sosyal destek örüntülerinin benzer olabileceği yargısını destekler niteliktedir. Evden kaçan ergenler daha çok, aileleriyle çatışmaları olan, daha az ebeveyn desteği alan ergenlerdir (Johnson, Wise ve Smith, 2000). Alan yazındaki pek çok çalışma, sosyal ve duygusal desteğin yeterince karşılanmamasının evden kaçma davranışında önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (De Man, 2000). Aile bütünlüğü ve sosyal destek ergenin uyum düzeyini belirlemede (Farrell ve Barnes, 1993), kaçma davranışını öngörmede (Kim ve ark., 2009), evden kaçma riskini azaltmada (Cheung ve ark., 2005) önemli birer değişkendir. Dolayısıyla yakın çevresi tarafından sevilmediğini, önemsenmediğini, kendisine değer verilmediğini hisseden, duygusal/ sosyal ihtiyaçlarının önemli bir bölümü karşılanmamış bir ergenin, neden aile ve yakın çevresini destekleyici olarak algılamadığı, olumsuz bir benlik algısı geliştirdiği ve evden kaçma davranışı sergilediği daha iyi anlaşılabilir.

Kaçma nedenleriyle ilgili analizler, katılımcıların kaçma nedenleri açısından farklılaştığını göstermektedir. Çoğu katılımcı evden kaçarak evlenmelerinde ailelerinin etkisinin büyük olduğunu rapor etmektedir. Bu bulgu, evden kaçma davranışı alan yazındaki araştırma sonuçlarıyla aynı çizgidedir. Örneğin Safyer ve arkadaşlarının (2005) çalışması evden kaçan ergenlerin % 89'unun evden kaçma gerekçeleri olarak aileyi gördüklerini, Thompson, Zittel-Palamara ve Maccio'nun (2004) çalışması ise evden kaçan ergenlerin % 84,6'sının ebeveynlerle yaşanan sorunların kaçmalarında etkili olduğunu göstermektedir. Bazı katılımcılar ise ekonomik nedenlerle kaçtığını belirtmektedirler. Alan yazında, ekonomik problemlerin kaçma davranışında önemli olduğunu gösteren bulgular yer almaktadır. Englander (1984) evden kaçan gençlerin düşük orta sınıf ailelerden geldiklerini, Bass (1992) bu ailelerin uzun dönemli ekonomik zorluklar içinde olduklarını rapor etmektedir. Analizler ayrıca, sadece bir katılımcının evlilik öncesi cinsel ilişki nedeniyle

kaçtığını göstermektedir. Bu bulgu, evden kaçma davranışında kültürel faktörlerin rolünü göstermesi açısından önemli olarak değerlendirilebilir. Alan yazında bazı çalışmalar, gerek kaçma öncesinde gerekse kaçma sonrasında kız ergenlerin sık istismara uğradığını ve psiko-sosyal ve cinsel açıdan riskte olduklarını rapor etmektedirler (Stewart, Steiman, Cauce, Cochran, Whitbeck ve Hoyt, 2004). Analizler ayrıca, doyurulmamış gereksinimler ile kişilik eğilimlerinin de kaçmayı kolaylaştırıcı olabileceğini göstermektedir. Araştırma sonuçları bir bütün olarak düşünüldüğünde, kız ergenlerin evden kaçma davranışında ailesel, kültürel, psikolojik ve ekonomik faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Bununla beraber, evden kaçma davranışının neden ve sonuçlarını ayırt etmek çoğu kez zordur (Thompson ve ark., 2010) ve kaçma davranışında pek çok faktörün temel ve birleşik etkilerinin olabileceğini düşünülmelidir (Staller, 2005). Araştırmalar, evden kaçan ergenlerin farklı nedenler, farklı zamanlar ve farklı yaşlarda evden kaçtıklarını (Thompson ve ark., 2010) ve kaçma sonrası gereksinimleri açısından birbirlerinden farklılaştıklarını göstermektedir (Baker ve ark., 2003).

Kaçma sürecini anlamaya yönelik analizler, beklenmedik bir bulgu olarak, kaçmaya karar vermede planlı bir kaçma süreci yaşanmadığını, o an aniden kaçmaya karar verildiğini göstermektedir. Sadece bir katılımcı kaçtıktan sonra gerekli olur düşüncesiyle yanına para, kimlik v.b. şeyleri aldığını belirtmiştir. Bu sonuç, katılımcıların önemli bir çoğunluğunun kaçma gerekçelerini mantıksal bir temelden ziyade, dürtüsel eğilimleri üzerine temellendirdiklerini düşündürmektedir. Sharlin ve Mor-Barak (1992) evden kaçan, yaşları 13-21 arasında değişen kız ergenler üzerinde yaptığı çalışma, evden kaçan kız ergenlerin bazı özellikler açısından birbirinden farklılaştığını altını çizmektedir. Sonuçlara göre, evden belli bir yere kaçan kızlar daha genç, daha dürtüsel, daha çok evden kaçma ve daha uzun süre evden ayrı kalma davranışı rapor etmektedirler. Evden uzaklaşmak amacıyla kaçan kızlar ise; daha yaşlı, daha dış denetimli, daha az evden kaçma tarihçesine sahip ve kaçtıkları yerde daha kısa süre kalma davranışı rapor etmektedirler. Kimyasal madde kullanımı, şiddete maruz kalma, cinsel yolla bulaşıcı hastalıklar ve istenilmeyen gebelik bu gençlerde çok yaygındır (Thompson ve ark., 2010; Staller, 2005). De Man ve arkadaşlarının (1993) çalışması, kaçma davranışı gösteren ergenlerin daha depresif, intihar düşüncelerine sahip, aile ilişkileri daha sorunlu, alkol kullanma ve çalma davranışı gibi alışkanlıklara daha fazla sahip olduklarını rapor etmektedir. Bu sonuçlar, aile ve yakın çevrenin ergenin kaçmasını kolaylaştırıcı



olumsuz etkisinin yanında, evden kaçan bireylerin zayıf dürtü kontrolü gibi kaçmayı kolaylaştırıcı bazı kişilik özellikleri ve davranışsal eğilimlere de sahip olduklarını düşündürmektedir.

Kaçma sonrasında ailelerin tutumunu anlamaya yönelik analizler, çoğu katılımcının aileleri tarafından dışlandıklarını, kabul edilmedikleri ve kendilerine güvenilmediğini göstermektedir. Çoğu katılımcı kaçma sonrasında, yaşadığı problemlerle baş etmede zorlandıklarını ve kaçma kararlarından pişman olduklarını rapor etmektedirler. Kaçarak evlenen ve kaçtıktan sonra tekrar eve dönen katılımcıların her ikisi de zorlanmalar yaşasalar da, yaşadıkları zorlanmaların farklı yaşantılarla ilişkili olduğu söylenebilir. Eve geri dönen katılımcılar daha çok kendilerine güvenilmediğini, özgürlüklerinin kısıtlandığını, aile ve çevresi tarafından baskı altına alındıklarını ifade ederken; kaçarak evlenen katılımcılar daha çok yeni rolleriyle ilgili çatışmalar yaşadıklarını ifade etmektedirler. Erken yaşta evlenme bazen yeni bir aile kurmanın sorumluluğu ve ailedeki yeni roller açısından problemler oluşturabilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (2000) verilerine göre 15-19 yaş arasındaki ergen kızların yaklaşık % 13'ü evlidir ve yaklaşık bunların yarısı çocuk sahibidir. Erken yaşta evlenme biyolojik, psikolojik ve sosyal pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Örneğin Çoban'ın (2009) ergen evliliklerini incelediği çalışmasında, erken yaşta evlenenlerin evliliğe hazır olmadıklarını, evlilikte kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmede zorlandıklarını göstermektedir. Oysaki Sjöblom'un (2006) çalışmasında vurgulandığı gibi, erken yaşta evden ayrılarak yetişkinliğe geçiş sürecinde kız ergenler yardım ve desteğe daha fazla gereksinim duymaktadırlar. Williams ve arkadaşlarının (2001) 22 ergen üzerinde yaptıkları nitel araştırma sonuçlarına göre, başkalarından ve aileden yardım alabilme, kaçma sonrası yaşantılarla başa çıkmada etkili birer faktördür. Evden kaçan ergenlerin gerek destek kaynakları ve aldıkları desteğin niteliği, gerekse aile içi ilişkiler açısından dezavantajlı oldukları düşünüldüğünde, kaçma öncesinde yaşanan olumsuzluklara benzer şekilde, belki biraz daha farklılaşarak ve derinleşerek, kaçma sonrasında da çeşitli zorlanmalar içeren bir süreç yaşandığı söylenebilir.

Yukarıdaki araştırma bulguları bir bütün olarak düşünüldüğünde, evden kaçma davranışının anlaşılmasında ailenin yapısı ve işlevlerinin önemli olduğu görülmektedir. Bir diğer anlatımla, araştırma sonucunda elde edilen büyük resim, evden kaçma davranışında ailenin rolü ve dinamiklerine işaret etmektedir. Kuşkusuz geleneksel ve toplulukçu öğeleri içinde barındıran kültürlerde aile bütünlüğü,

aile üyeleri ve yakın akrabalar arasındaki ilişkiler önemlidir ve Türk geleneksel sosyalleşme sürecinde itaat, yakınlık ve aileye bağlılık, bağımsızlık ve otonomiye nazaran daha fazla desteklenmektedir (Karakitapoğlu ve İmamoğlu, 2002). Bununla beraber, Türk kültürü toplulukçu eğilimleri güçlü bir toplum olarak tanımlanmasına (Hofstede, 1980), toplulukçuluk kültürümüzün önemli özelliklerinden biri olarak görülmesine rağmen (Paşa, Kabasakal ve Bodur, 2001), Türkiye dünya ölçeğindeki genel liberalleşme ve globalleşme trendiyle ilgili sosyal ve ekonomik değişimlerin etkisi altındadır (Karakitapoğlu ve İmamoğlu, 2002). Geleneksel değerler, tutum ve davranışlar bireyci olanlara doğru bir değişim göstermektedir (Karakitapoğlu, 2004). Bununla beraber büyük şehirler bu hızlı değişime ayak uydururken, kırsal kesimler hala geleneksel yapı ve değerlerini korumaktadır (Poyrazlı, 2003). Kağıtçıbaşı'nın (2010), çocuğun değeri ve ailedeki değişim ile ilgili bir dizi çalışmasında da vurguladığı gibi, bağımlılık modeline ataerkil aile yapısına sahip, sıkı bağlarla dokunmuş insan ve aile ilişkilerinin görüldüğü geleneksel, kırsal kesimlerde daha sık rastlanmaktadır. Bu aile yapısında çocuğun psikolojik değerinden ziyade, ekonomik değeri ön plandadır. Araştırma örneklemimizi oluşturan bireylerin de düşük sosyo ekonomik düzey, kırsal, geleneksel ve geniş aileden geldikleri düşünüldüğünde, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının neden yeterince, anlamlı ve doyurucu şekilde karşılanmadığı daha iyi anlaşılabilir.

Araştırma sonuçları gerek alanda çalışan uygulayıcılara, gerekse kuramsal ve görgül çalışmalar yapan akademisyenlere bazı önemli bulgular sunmaktadır. Analiz sonuçları, ergenlerin evden kaçma davranışında pek çok faktörün önemli olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçları ayrıca, evden kaçan kız ergenlerin bireysel farklılıkları yanında; hem problemleri aile ortamı ve ilişkilerine sahip olma açısından, hem de düşük sosyal/duygusal destek düzeyi, düşük benlik değeri ve yüksek dürtüsel eğilimlere sahip olma açısından benzer olduklarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, gerek evden kaçan ergenlere gerekse ailelerine yönelik yapılacak çalışmalarda, bu çoklu faktörlerin etkisinin dikkate alınması yararlı olabilir.

Araştırma bulguları ayrıca, evden kaçma davranışında ailenin yapısı, aile dinamikleri ve ebeveyn rollerinin önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla özellikle düşük ve alt orta sosyo-ekonomik düzeylerde ailenin yapısı ve işlevlerini araştıran çalışmaların yapılması, evden kaçma davranışını tetikleyici dinamiklerinin açığa çıkarılması amacına hizmet edebilir. Böylece aile ve aile üyelerinin durumunu iyileştirecek ve güçlendirecek politika,

proje ve programlara kuramsal/kavramsal bir alt yapı oluşturulabilir, ailelere yönelik koruyucu ve önleyici ruh sağlığı hizmetleri daha etkili bir şekilde verilebilir. Bu süreçte verilecek hizmetlerin yararlılığı açısından okulların yanı sıra, merkezi ve yerel yönetimleri de sürece katacak şekilde çalışmaların genişletilmesi yararlı olabilir.

Ailenin rolünün öneminin yanında, araştırma sonuçları evden kaçan ergenlerin kaçma öncesi ve sonrasında psiko-sosyal açıdan risk altında olduğunu göstermektedir. Kaçmayı bir “kurtuluş” olarak gören ergen kendini yeni bir olumsuz çevre içinde bulmaktadır. Bir nevi yağmurdan kaçarken doluya tutulmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın bulguları, koruyucu ve önleyici toplum ruh sağlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılmasının önemli olduğunu işaret etmektedir. Bu nedenle, bu dezavantajlı çevrelere yönelik politikaların geliştirilmesi, yasal alt yapının oluşturulması ve bu alana kaynak aktarılmasının gerekliliği açıktır. Böylece aileye yönelik yapılacak sistemli, programlı ve düzenli psikolojik yardım hizmetlerinin ve programlarının oluşturulmasına zemin hazırlanabilir. Bu programlar yoluyla aile üyelerinin daha etkili, daha işlevsel başa çıkma becerileri kazanması sağlanabilir, iletişimden kaynaklanan kopuklukların önüne kısmen de olsa geçilebilir.

Çalışma bulguları ayrıca, evden kaçan ergenlerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecek yaşantı ve becerilere yeterince sahip olmadığını göstermektedir. Bu nedenle, ailelerin durumunu iyileştirecek çalışmalarının yanında, okullarda da psiko-sosyal ve akademik açıdan dezavantajlı olan bu öğrencilere yönelik çalışmalar yapılabilir. Evden kaçma davranışı daha çok kırsal, ekonomik açıdan dezavantajlı, eğitim düzeyi düşük, geniş ailelerin olduğu bölgelerde görülmektedir. Bu nedenle bu özelliklere sahip bölgelerdeki okullarda, psiko-sosyal ve akademik açıdan riskte olan öğrenciler belirlenerek, içinde buldukları süreçlerle daha etkili başa çıkabilmeleri için farkındalıklarını artırıcı ve becerilerini geliştirici psiko-eğitim programları yapılandırılabilir.

Son olarak bu çalışmanın bazı sınırlılıklarından söz edilebilir. Çalışmanın bulguları nitel yöntem kullanılarak elde edilmiştir. Bu nedenle, bulgular ancak benzer özelliklere sahip yörelerde kaçma davranışının anlaşılmasında kavramsal bir çerçeve sunabilir. İkincisi, araştırma grubu küçük ve homojen bir gruptur, bu nedenle farklı bölgelerde farklı kültürel yapılarda evden kaçma davranışının farklı dinamikleri olabileceği beklenebilir. Dolayısıyla konuyla ilgili yapılacak yeni çalışmalar, bu araştırmanın bulgularının etkililiği ve genellenebilirliğine katkı sağlayacaktır.

### Kaynaklar

- Baker, J. L. A., McKay, M. M., Lynen, C. J., Schlange, H. ve Auville, A. (2003). Recidivism at the shelter for adolescents: First time versus repeat runaways. *Social Work Research*, 27(2), 84-93.
- Bass, D. (1992). *Helping homeless youth: Runaway and homeless adolescents in the United States*. Washington DC: National Association of Social Workers Press.
- Bloom, B. B., Owen, B., Rosenbaum, J. ve Deschenes, E.P. (2003). Focusing on girls and young women: A gendered perspective on female delinquency. *Women ve Criminal Justice*, 14(2/3), 117-136.
- Cheung, C. K., Liu, S. C. ve Lee, T.Y. (2005). Parents, teachers, and peers and early adolescent runaway in Hong Kong. *Adolescence*, 40(158), 403-424.
- Çoban, A. İ. (2009). Adölesan evlilikleri. *Aile ve Toplum*, 4(16), 37-50.
- Cohen, S. ve Wills, T.A. (1985). Stres, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.
- De Man, A. F. (2000). Predictor of adolescent running away behavior. *Social Behavior and Personality*, 28(3), 261-268.
- De Man, A., Dolan, D., Pelletier, R., ve Reid, C. (1993). Adolescent runaways: Familial and personal correlates. *Social Behavior and Personality*, 5(1/2), 15-27.
- Ennet, T. S., Bailey, S. L. ve Federman, E. B. (1999). Social network characteristics associated with risky behaviors among runaway and homeless. *Journal of Health and Social Behavior*, 40(3), 63-78.
- Englander, S. (1984). Some reported correlates of runaway behavior in adolescent females. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 52, 484-485.
- Farrell, M. P. ve Barnes, G. M. (1993). Family systems and social support: A test of the effects of cohesion and adaptability on the functioning of parents and adolescents. *Journal of Marriage and Family*, 55(1), 119-132.
- Havighurst, R. J. (1972). *Developmental tasks and education*. New York: David McKay.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work related values*. Beverly Hills. CA. Sage.
- Hyde, J. (2005). From home to street: Understanding young people's transitions into homelessness. *Journal of Adolescence*, 28(2), 171-183.
- Jessor, R., Donovan, J. E., ve Costa, F.M. (1994). *Beyond adolescence: Problem behavior and young adult development*, Cambridge University Press, USA.
- Johnson, N. P., Wise, B. ve Smith, J.(2000). Children in group homes: family dynamics, adolescent suicide attempts and drug use. *Journal of Health ve Social Policy*, 12(2), 45-64.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. İstanbul. Koç Üniversitesi yayınları.
- Karakitapoğlu, Z. A. ve Imamoğlu, O. E. (2002). Value domains of Turkish adults and university students. *The Journal of Social Psychology*, 142(3), 333-351.
- Karakitapoğlu, Z. A. (2004). Self, identity and well-being among Turkish university students. *Journal of Psychology*, 138, 457-478.
- Kızmaz, Z. ve Bilgin, R. (2010). Sokakta çalışan/yaşayan çocuklar ve suç: Diyarbakır örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 269-311.
- Kim, M. J., Tajima, E. A., Herrenkohl, T. ve Huang, B. (2009). Early child maltreatment, runaway youths, and risk of delinquency and victimization in adolescence: A mediational model. *Social Work Research*, 33(1), 19-31.
- Lindsey, E. W., Kurtz, D., Jarvis, S., Williams, N.R. ve Nackerud, L. (2000). How runaway and homeless youth navigate troubled waters: Personal strengths and resources. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 17(2), 119-140.
- Ndugwa, R., Kabiru, C., Cleland, J., Beguy, D., Egondi, T., Zulu, E. ve Jessor, R. (2011). Adolescent problem behavior in Nairobi's informal settlements: Applying problem behavior theory in sub-Saharan Africa. *Journal of Urban Health*, 88(2), 298-318.
- Oz., M. M., Panadero, S., Santos, E. P. ve Quiroga, M. A. (2005). Role of stressful life events in homelessness: An intragroup analysis. *American Journal of Community Psychology*, 35(1/2), 35-47.
- Pasa, F.S., Kabasakal, H. ve Bodur, M. (2001). Society, organizations and leadership in Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 50(4), 559-589.
- Peled, E., Spiro, S. ve Dekel, R. (2005). My home is not my castle: follow-up of residents of shelters or homeless youth. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 22, 3-4.
- Peled, E. ve Muzicant, A. (2008). The Meaning of home for runaway girls. *Journal of Community Psychology*, 36(4), 434-451.
- Peltzer, K. (2010). Leisure time physical activity and sedentary behavior and substance use among in-school adolescents in eight African countries. *International Journal Behavior Medicine*, 17, 271-278.
- Poyrazlı, S. (2003). Validity of Rogerian Therapy in Turkish culture: A cross-cultural perspective. *Journal of Humanistic Counseling*, 42, 107-115.
- Richter, M. (2010). *Risk behavior in adolescence: Patterns, determinants and consequences*, The Deutsche National bibliothek, Germany.
- Safyer, A. W., Thompson, S. J., Maccio, E. M., Kimberley M., Zittel-Palamara, M. ve Greg Forehand (2005). Adolescents' and parents' perceptions of runaway behavior: Problems and solutions. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(5), 495-512.
- Santrock, J. W. (2006). *Human adjustment*. New York, McGraw-Hill Companies, Inc.
- Sharlin, S., A. ve Mor-Barak, M. (1992). Runaway girls in distress; Motivation, background, and personality. *Adolescence*, 27(106), 387-405.
- Sjoberg, Y. (2006). Leaving home early: Passing from girlhood to womanhood. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 23(4), 432-457.
- Staller, K. M. (2005). Child and adolescent well being: runaway and homeless youth. In, Mallon, G. P., ve Hess, P. M. (Eds), *Child Welfare for the 21st Century* (pp228-245). New York: Columbia University Press.
- Steward, A.J., Steiman, M., Cauce, A. M., Cochran, B. N., Whitbeck, L. B. ve Hoyt, D. R. (2004). Victimization and posttraumatic stress disorder among homeless adolescent. *Child ve Adolescent Social Work Journal*, 21(1), 325-331.
- Şimşek, H. ve Şahin S. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri (Şanlıurfa İli Örneği), *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 41-72.
- Şimşek, H. (2011). Lise öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 27-47.
- Thompson, S. J., Zittel-Palamara, K. M. ve Maccio, E. M. (2004). Runaway youth utilizing crisis shelter services: Predictors of presenting problems. *Child ve Youth Care Forum*, 33(6), 387-404.
- Thompson, S. T., Bender, K. Y., Windsor, L., Cook, M. S., ve Williams, T. (2010). Homeless youth: Characteristics, contributing factors, and service options. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 20, 193-217.
- Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı. (2000). 2000 Genel nüfus sayımı. *Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri*. 16 Ocak 2012 tarihinde, [http://tuik.gov.tr/adresinden\\_alinmiştir](http://tuik.gov.tr/adresinden_alinmiştir).
- UNICEF (2007). Progress for children: A world fit for children statistical review. Protecting against abuse, exploitation and violence, 11 Ekim 2013 tarihinde [http://unicef.dk.adresinden\\_alinmiştir](http://unicef.dk.adresinden_alinmiştir).
- UNICEF (2012). Türkiye'de çocuk ve genç nüfusun durumunun analizi. 11 Aralık, 2013 tarihinde [http://www.unicef.org.tr/tr/knowledge/detail/1356/turkiye-de-cocuk-ve-genc-nufusun-durumunun-analizi-2012-2\\_adresinden\\_alinmiştir](http://www.unicef.org.tr/tr/knowledge/detail/1356/turkiye-de-cocuk-ve-genc-nufusun-durumunun-analizi-2012-2_adresinden_alinmiştir).
- Williams, N. R., Lindsey, E. W., Kurtz, P. ve Jarvis, S. (2001). From trauma to resiliency: Lessons from former runaway and homeless youth. *Journal of Youth Studies*, 4(2), 233-253.
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Ergöçmen, B. (2012). Çocuk gelin olmaya giden yol, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 129-161.

### *Extended Summary*

## Girl Adolescents Who Run Away From Home To Get Married: A Phenomenological Study

**Erdinç DURU and Gökmen ARSLAN**

In the literature, adolescence years covering the ages of 12-18 are described as a transition period between childhood and adulthood (Santrock, 2006). In this transition process, adolescents may have some opportunities that value for growth and change, and are faced with various problems including social, familial, academic, and personal. In other words, adolescence years are also considered an important psychosocial process that may affect the performances and functions of an adolescent in different ways. During this the period, some adolescents may manifest reveal destructive and harmful behaviors. One of these behaviors is the runaway from home. Youth who leave home without parental consent are mostly designated as runaways (Thompson, Bender, Windsor, Cook and Williams, 2010). Runaway might be a choosing to run from intolerable and undesirable situations for a better life or it might be experienced as the result of pushed out of the home by parental figures. Numerous research verified that runaway behavior is related with societal factors, personal characteristics, and interpersonal relationships (Ennett, Bailey and Federman, 1999; Lindsey, Kurtz, Jarvis, Williams and Nackerud, 2000; Peled, Spiro and Dekel, 2005). Research also showed that runaway adolescents have clearly weak interpersonal and family relationships (Bloom, Owen, Rosenbaum and Deschenes, 2003; Hyde, 2005; Kim, Tajima, Herrenkohl and Huang, 2009). They do not feel their home as a significant place, and themselves as a significant member of their family. Their affective ties with other family members are typically weak (Hyde, 2005; Kim et al., 2009). In similar ways, they have predominantly high level of depression, suicidal thoughts, impulsivity, and lower level self-esteem, academic performance and social support (De Man, 2000; Baker, McKay, Lynn, Schlange and Auville, 2003). The results of research also verify that runaway adolescents may be at risk for substance abuse, delinquency, sexually transmitted diseases, and unwanted pregnancy (Staller, 2005). On the other hand, although runaway behavior is seen in

many countries and runaway adolescents have also some similar characteristics, the reasons and aspects of runaway behavior and personal characteristics of runaway adolescents differ from culture to culture and from country to country. For example, as pointed out frequently in the literature, while most of adolescents run away from home to the streets, in Turkish culture runaway from home also means to get married.

Summarily, it is clear that some adolescents may need psychological help and support in the process of the runaway from home (Cheung et al., 2005; Ennett, et al., 1999; Lindsey et al., 2000). Because of that, it is important to understand how runaway behavior from home particularly influences the well being of girl adolescents and their adjustment levels of new roles and environment. In addition, unlike previous studies, this study explore runaway behavior of adolescent girls who are running away from home to get married.

### **Method**

#### ***Participants***

The sample of this study was composed of the ten runaway girl adolescents of a district in Denizli. The age of the participants ranged from 16 to 20 with a mean 19. All participants were female.

#### ***Measures and Procedure***

To reveal a holistic approach as related to the basic purpose of the study, qualitative data collection and content analysis which is administered in qualitative research methodology is used. *Phenomenological Study* was chosen as a research design. An interview form was used as a data collection tool for the evaluation of the runaway process and coding was made depending on the inductive method of analysis. After coding, relations between codes, in other words, themes were reached.

### **Results and Discussion**

The purpose of this study was to understand the runaway behavior reasons and family dynamics,

family relationships, self perception of girl adolescents who are running away from home to get married. The results of the analysis show that participants have negative self concept before runaway, do not have good enough social support, experience an extensive communication conflicts within family and do not feel themselves as a meaningful member of their family. The analysis about runaway process revealed that participants are differentiated according to the runaway reasons. Moreover, they do not meet their emotional and social needs and they have a tendency of impulsive decision making. Similarly the analysis of post-runaway experiences point out that participants exposure repudiate parents' behaviors after runaway, experience adaptation problems, suffer from family and social oppression and feel mostly disappointment and regret.

According to the results of the analysis, runaway girls differed from each other in terms of the reasons of runaway behavior. Results showed that in the process of runaway from home, the personal, social, psychological, familial, economic and cultural factors are influential in many ways. The results also showed that most of the runaway girls have been experiencing various problems with their families after and before the runaway. Family dynamics, relationships of family members and dysfunctional parents' attitude seem often as the main factors (Kim

et al., 2009). Researches also revealed that families of the runaway girls often experienced high levels of conflict and have poor communication with family members (Johnson et al., 2000). Our findings showed that in families of most of the runaway girls a lack of significant communication and weak ties among family members seem as the central themes. Most of the runaway girls reported lower rates of parental supportiveness and higher rates of parental rejection. The findings also revealed that the runaway girls do not perceive their family environment as supporting their psychological and developmental needs. Moreover, runaway from home behavior was mostly perceived as a release by runaway girls.

#### ***Limitations and Suggestions for Future Research***

This study has some limitations. The qualitative method was utilized for the study. Therefore, our findings may only provide a conceptual framework to understand the runaway behavior in similar regions. The different regions and the cultures might have different dynamics of runaway behavior. Findings also showed that family relationships and parental roles are important in the process of running away from home. In other words, the investigation of family structure and functions, especially the families with low middle class, might serve the purpose of understanding the different dynamics.